

המוסד לביטוח לאומי
מינהל המחקר והתכנון

27 נובמבר 2012
י"ג כסלו תשע"ג

מעבר מדמי אבטלה לקצבת נכות

אסתר טולידנו

מחקרים רבים בעולם ובארץ מצביעים על עלייה במספר המובטלים המתייאשים מחיפוש עבודה בעת אבטלה גואה במשק. קבוצת אוכלוסייה זו, שאינה חוזרת לשוק העבודה, מחפשת תחליף להכנסה. חלקם מוצאים את התחליף בגמלאות השונות של הביטוח לאומי.

מסמך זה בוחן תופעה זו אצל המובטלים שקיבלו דמי אבטלה: האם יש מעבר מקבלת דמי אבטלה לקצבת נכות, ואם כן באיזו מידה.

מי שזכאי לדמי אבטלה, שייך לכוח העבודה, עבד בשנה החולפת ומוכן ומסוגל לעבוד. מאפיינים אלה משותפים כמובן גם לעובד שכיר. כלומר אוכלוסיית השכירים שלא היו מובטלים ולא קיבלו דמי אבטלה מהווה קבוצת ביקורת מתאימה.

למוסד לביטוח לאומי יש מידע המאפשר לבדוק את התופעה והמעבר בין גמלאות בקרב כלל מקבלי דמי אבטלה (קבוצת הטיפול) מול כלל השכירים שלא קיבלו דמי אבטלה (קבוצת הביקורת).

האוכלוסייה שנבדקה היא כלל השכירים בגילאי עבודה (20-67), שעבדו בשנת 2007 (כ-2.81 מיליון איש). באוכלוסייה זו שתי קבוצות: מי שקיבלו דמי אבטלה במשך חודש אחד לפחות בשלוש השנים 2007-2009 (כ-390 אלף איש), ומי שלא קיבלו דמי אבטלה בשנים אלה – כ-2.42 מיליון איש. שתי הקבוצות הופגשו עם קובץ מקבלי קצבת נכות שהחלו לקבל קצבה לאחר שנת 2007 ולאחר תקופת אבטלה אם היו מובטלים – כ-28 אלף איש (לוח 1).

לוח 1: סך השכירים (2007) לפי קבלת דמי אבטלה, שהתחילו לקבל קצבת נכות לאחר מכן, לפי קבוצות גיל, 2009-2007

קבוצות גיל	אוכלוסיית השכירים	מזה: קיבלו דמי אבטלה	מזה: קיבלו קצבת נכות
סך הכול	2,807,611	388,495	28,836
עד 24	413,425	48,915	2,959
29-25	434,230	69,132	2,641
34-30	412,361	68,867	2,594
39-35	346,635	51,145	2,542
44-40	288,564	38,599	2,810
50-45	530,381	67,885	8,723
59-55	219,751	28,269	4,796
>60	162,264	15,683	1,771

בעקבות הפגשת הקבצים נמצאו הבדלים ניכרים בשיעור מקבלי קצבת נכות בין קבוצת הטיפול (מי שקיבלו דמי אבטלה) לבין קבוצת הביקורת (שכירים שלא קיבלו דמי אבטלה): כ-18 איש מכל 1,000 מקבלי דמי אבטלה עברו לקבל קצבת נכות לאחר קבלת דמי אבטלה לעומת רק 9 מכל 1,000 שכירים שלא קיבלו דמי אבטלה.

הפערים המשמעותיים הם בגילים המבוגרים (לוח 2).

לוח 2: מספר מקבלי קצבת נכות לכל 1,000 שכירים, לפי קבלת דמי אבטלה ולפי קבוצות גיל

קבוצות גיל	אוכלוסיית השכירים	לא קיבלו דמי אבטלה	קיבלו דמי אבטלה
סך הכול	10.3	9.0	18.0
עד 24	7.2	7.2	7.0
29-25	6.1	6.0	6.5
34-30	6.3	5.7	9.0
39-35	7.3	6.3	13.0
44-40	9.7	8.5	18.0
50-45	16.4	13.8	34.3
59-55	21.8	17.9	48.3
>60	10.9	8.6	32.6

לא נמצאו הבדלים של ממש לפי מין, בפערים היחסיים בין קבוצת הטיפול לקבוצת הביקורת (לוח

לוח 3: שיעור השינוי באחוז מקבלי קצבת הנכות בין קבוצת הטיפול לקבוצת הביקורת, לפי מין

קבוצות גיל	סך הכול	גברים	נשים
סך הכול	98.9	122.4	71.9
עד 24	-2.0	-2.4	-6.3
29-25	8.5	22.8	-3.5
34-30	57.3	60.7	53.0
39-35	105.5	141.9	74.9
44-40	112.8	132.2	94.6
50-45	148.0	164.8	131.0
59-55	169.2	183.9	131.7
>60	279.1	215.5	0.0

עם זאת שיעור מקבלי קצבת נכות גבוה בהרבה בקרב גברים, בעיקר בגילים מתקדמים: בקרב בני 55-59, שיעורי קבלת קצבת נכות הם 74 למקבלי דמי אבטלה ו-26 אצל אחרים ובקרב הנשים השיעורים הם 23 ו-10 מתוך 1,000, בהתאמה (לוחות 4 ו-5).

לוח 5: מספר מקבלות קצבת נכות לכל 1,000 נשים שכירות, לפי קבלת דמי אבטלה וקבוצות גיל

קבוצות גיל	אוכלוסיית הנשים השכירות	לא קיבלו דמי אבטלה	קיבלו דמי אבטלה
סך הכול	8.9	8.1	13.8
עד 24	6.1	6.2	5.8
29-25	6.3	6.3	6.1
34-30	6.5	6.0	9.1
39-35	8.0	7.2	12.5
44-40	10.1	9.0	17.5
50-45	16.2	13.9	32.2
59-55	11.4	9.7	22.5
>60	0.0	0.0	0.0

לוח 4: מספר מקבלי קצבת נכות לכל 1,000 גברים שכירים, לפי קבלת דמי אבטלה וקבוצות גיל

קבוצות גיל	אוכלוסיית הגברים השכירים	לא קיבלו דמי אבטלה	קיבלו דמי אבטלה
סך הכול	11.6	10.0	22.2
עד 24	8.3	8.2	8.0
29-25	5.9	5.7	7.1
34-30	6.1	5.5	8.9
39-35	6.7	5.6	13.6
44-40	9.4	7.9	18.4
50-45	16.7	13.7	36.4
59-55	32.2	26.0	73.9
>60	19.6	15.7	49.6

כצפוי, השכירים שהגישו תביעה לקצבת נכות היו מועסקים בשכר נמוך יחסית לרוב האוכלוסייה בתקופה שקדמה להגשת התביעה (לוח 6).

לוח 6: השכר הממוצע של השכירים, לפי קבלת קצבת נכות

קבוצות גיל	אוכלוסיית השכירים	לא קיבלו נכות	קיבלו נכות
סך הכול	8,127	8,153	5,641
עד 24	3,447	3,453	2,692
29-25	5,418	5,430	3,498
34-30	8,056	8,079	4,325
39-35	9,469	9,502	4,980
44-40	9,907	9,953	5,226
50-45	10,437	10,508	6,215
59-55	10,940	11,012	7,727
>60	10,088	10,102	8,813

בשלב זה בדקנו האם אלה שנמצאו עובדים בשנת 2007 והתחילו לקבל קצבת נכות בין 2008 ל-2009, הוסיפו לעבוד בעת קבלת קצבת הנכות. הבדיקה נעשתה על קובץ שכר 2010. 75% ממקבלי קצבת נכות הפסיקו לעבוד לאחר הגשת התביעה. מבין ה-25% הנותרים נמצא כי 66% מהם עבדו ב-2010 בשכר נמוך מהשכר שהיו רגילים אליו לפני הגשת התביעה לנכות.